

Danske Museer

www.danskemuseer.com • årgang 21 • nr. 4 • juni 2008

Museal designeksport

Det nye museum er placeret ved vandet mellem den historiske lokalitet og den fremrykkende by. Foto: EBL.

Qal'at al-Bahrain er en historisk lokalitet på nordsiden af det lille ø-kongerige Bahrain i den persiske golf. Længe lå der en landsby på toppen af sin tell, en byhøj, fremkommet ved ophobning af kulturlag gennem flere tusinde år. Og ved siden af ruinerne, et stort portugisisk fort, opført ovenpå en ældre persisk befæstning. På Bahrain findes i titusindvis af gravhøje fra oldtiden, hvilket har været fortolket ud fra det syn, at øen alene fungerede som begravesplads for de omliggende civilisationer i golfen. Opfattelsen gjorde sig gældende indtil starten af 1950'erne, hvor den navnkundige danske arkæolog P.V. Glob med sin ven Geoffrey Bibby, ved udgravninger i tell'en påviste en anseelig lokal oldtidig civilisation. Man gav den navnet Dilmun i overbevisningen om, at dette måtte være 'Landet Dilmun', som omtales i tidlige Mesopotamiske kilder. Ydermere fandt man, på forarealerne ned mod stranden, spor af et tredje fort, som var langt ældre end de to allerede kendte. Stedet er nu optaget på Unescos verdensliste over umistelig kulturarv.

Siden Glob's ekspeditioner har der været tætte bånd mellem Bahrain og Danmark. F.eks. er Bahraains Nationalmuseum, færdiggjort i 1988, tegnet af de danske arkitekter Krohn og Hartvig Rasmussen, og Moesgaard Museum/Århus Universitet har fortsat forskelligt feltarbejde i gang på øerne. Shaikha Mai bint Mohammad bin Al-Khalifa, et centralt medlem af kongefamilien i Bahrain, bestrider en stilling svarende til det, der tidligere var den danske rigsantikvars. For fem år siden besøgte Shaikha Mai Danmark og så i den forbindelse bl.a.

Af Eskild Bjerre Laursen,
udstillingsarkitekt.dk

De tilbageværende rester af bebyggelse i traditionel lokal stil er hårdt presset af en eksplosiv byudvikling. Foto: EBL.

udstillingshuset Kongernes Jelling. Det faldt i hendes smag.

Shaika Mai tog kontakt til Wohler Arkitekter, der har tegnet huset, hvis faste udstilling, på vegne af Nationalmuseet, er designet af nærværende artikels forfatter og åbnet i år 2000.

Kontakten førte til, at der blev lagt planer om at bygge museum ved Qal'at al-Bahrain. Efter et par år i dvale, hvor Shaikha Mai var stødt fra magten i et politisk spil, blev planerne genoptaget - og er nu blevet realiseret.

Kulturarv i klemme

Bahrain er præget af kapitalens rå kræfter, som de udfolder sig når der ingen demokratisk kontrol finder sted. Den årlige vækst ligger på ca. 8 %. Det meste manuelle arbejde udføres af lavt betalte asiatiske gæstearbejdere, som udgør ca. en tredjedel af befolkningen. Den gamle kystlinje er hårdt trængt af landvindingsprojekter, der udføres med store profitter for øje. Byudviklingen er eksplosiv og arkitekturen hårdtpumpet med ekspressive højhuse. Stilen er international tekno. I centrum af hovedstaden Manama ligger kun små rester tilbage af den oprindelige bebyggelse. Det er samme billede som i mange andre af verdens storbyer, hvor historien forsvinder i jagten på 'fremskridtet'. Principielt er udviklingen den samme, om end i større målestok, som den der fandt sted ved de store gadegennembrud i danske byer i 1960'erne, hvor gamle torve og historiske kvarterer forsvandt. Shaikha Mai er uddannet historiker og gør en stor indsats for at bevare de gamle huse, som hun i flere tilfælde har opkøbt for egne midler, renoveret og, med hjælp fra udenlandske arkitekter, indrettet til offentlige institutioner. Der pågår i øjeblikket en offentlig diskussion mellem Shaikha Mai og hendes chef informationsministeren, som kun ønsker at se fremad og ikke tilbage. Kulturarven er i klemme.

Wohlert Arkitekters nye museum går mod strømmen og insisterer på at tage hensyn til stedet ved at inkorporere lokale traditioner i udtrykket. Museet ligger som et stort, men afdæmpet og roligt hus, der skærmer det historiske sted mod den larvende by, som stedse rykker nærmere.

Over store afstande

Vi var selvfølgelig forberedte på, at det måtte give problemer at udføre et stort projekt over så store afstande og kulturforskelle. Fra begyndelsen var det planlagt, at alt skulle præfabrikeres og ned til

3d- model der viser udstillingens tilsigtede udtryk. Fremstillet til brug for bygherrens forhåndsgodkendelse af projektet i 2006. Visualisering: EBL.

mindste detalje sendes med container fra Danmark. Det var imidlertid ikke kun den fysiske udstilling, som skulle flyttes over store afstande, men også informationerne mellem planlægningens parter.

Den arkæologiske kurator på udstillingen er Dr. Pierre Lombard. Lombard leder den franske arkæologiske mission på Bahrain og instituttet for klassisk arkæologi på Lyons universitet, som overtog det arkæologiske arbejde med stedet i løbet af 1970'erne, hvor de danske ekspeditioner ebbede ud. I dette samarbejde over langdistancen, har det været en stor hjælp, at hele udstillingsplanlægningen er foregået i en 3d-model, hvor alle genstande er repræsenteret som objekter navngivet med reference til genstandsdata-basen. Nemt forståelige visualiseringer af opstillingerne, har fremmet præcisionen i kommunikation over internettet. Det basale tekniske modelarbejde er i øvrigt udført i Egypten.

Udstillingen

Et allerede fastlagt greb, da jeg kom ind i projektet, er en stor 'mur', som rejser sig gennem hele udstillingsrummets længde. En kæmpemæssig scenografisk stratigrafi, der illustrerer kulturlagens opbygning af byhøjen. Udstillingens ældste periode: Early Dilmun, 2200 - 1750 f.kr., er placeret under jordniveau, mens den yngste periode, Islamic,

I udstillingens første halvdel er loftshøjden op til 8 m. Her er loftsarmaturerne nedhængt til en højde på 4,5m. Foto: EBL

1250 - 1650 e.kr., findes på 1.sal. Udstillingen beskriver således en kronologisk vandring op gennem tiden.

Sammen med det højloftede, storladne rum, sætter muren en ramme for udstillingsarbejdet; den lægger op til rumlig åbenhed og til en stram enkel fremstilling uden kulørte, påtrængende virkemidler. En anden præmis er et arkitektonisk hovedtræk ved bygningen, nemlig de lysskakter, der giver facaden dens stort skårne relief. Ideen er også at trække dagslys ned i skakterne til nicher i ydervæggene, som udstillingen således er født med. Mindre genstande præsenteres i denne række af små, delvist naturligt oplyste scener, som vægnicherne kommer til at udgøre. For at give udstillingen 'krop' i rummet er større museumsgenstande trukket ud på gulvet. Enten i fritstående montrere som krukkerne fra den ældste Dilmun-periode, der kommer til at danne et centralt blikfang i rummet. Eller ved at stille dem helt frit som f.eks. gravstelerne fra hellenistisk tid, også kaldet Tylos. Den endelige genstandsmontage foregik, på basis af et stort antal individuelt målsatte, præfabrikerede komponenter, i et interimistisk opstillet værksted med gassvejser, skruestik og små maskiner, der også var fremsendt med container fra Danmark.

Den menneskelige faktor

Da projektet efter mere end et års forarbejder begyndte at ligge færdigt i 2007, indgik jeg aftale med

Frit monterede gravsteler fra Tylos-perioden, 300 f.kr – 400 e.kr. Foto: EBL.

Genstandsmontagens balancékunst drevet til det yderste af John Nørlem Sørensen fra Nationalmuseet (DK). Foto: EBL.

Søren Gottfred Petersen om at være byggepladsleder under opstillingsarbejdet. Gottfred Petersen er dels uddannet arkæolog med en fortid blandt de danske udgravere på Bahrain, dels arkitekt og garvet udstillingsbygger med friske erfaringer fra en særudstilling på Bahraains Nationalmuseum. Han havde været på pladsen dernede i en lille uge, da jeg endelig tog mig mod til at ringe for få en udførlig situationsrapport: "Det går ad helvede til rent ud sagt. Vi har ikke fået den første container endnu. Vi har hverken strøm eller vand. Og så er det koldt, 6-7 grader, og sandstorm. Folk hernede går rundt med vanter og pelshuer, så vi holder varmetue for mindst 30 indere og pakistanere, som går og laver belægninger udenfor. Den lille mæggen-generator, vi har gang i, taber pusten ved to lamper og en boremaskine, og vi skal til at skære murene til i mange af nicherne for at få montrene ind at sidde. Og nicherne skal alle sammen spartles". Det var værre end forventet, men med 7 uger til åbningen, en præfabrikeret udstilling og plads til panik i budgettet, ingen grund til nervøsitet – endnu. Men da vi en uge før åbningen stadig ikke havde fået strøm og dermed vand, og da den stærkt forsinkede forsendelse med hele den grafiske produktion 'blev væk' for transportfirmaet, og grafikereren Hanne Kolding derfor måtte genproducere og gensende i al hast, begyndte nerverne at blive lidt tyndslidte. Vi erfarede at den sædvanlige

kamp mod støv, byggerod og sikkerhedsbrist under en udstillings opsætning, her kunne antage babyloniske dimensioner.

Under arbejdet er der et mylder af mennesker alle vegne. På grund af sprogbarrierer er det vanskeligt at kommunikere. Her er mennesker, der arbejder, men også mange, som bare kigger på eller går rundt. Der er mennesker, man har aftalt et arbejde med, men som ikke altid lige dukker op. Eller mennesker, det er nødvendigt at bremse i det, de er i færd med.

Enhver dansk opfattelse af effektivitet og målrettethed bliver udfordret til bristepunktet. I sådan et topstyret klassesamfund bliver initiativ ikke belønnet, og der er snævre rammer for, hvem der kan udføre hvad. Når også ordenligt værktøj er et særsyn, betyder det, at alt går ulideligt trægt. Det ender ofte med at være hurtigst at lave tingene selv, hvis man ellers kan komme til.

I et langt sejt træk når vi at blive færdige til åbningsceremonien, som er slået stort op. En imponerende tribune er bygget ud i vandet, med gangbroer til gæsterne, lysshow og tv-transmission i en målrettet profilering af projektet, så det kan styrke Shaikha Mais position og bestræbelser. Det er der også brug for. Eksempelvis er en regulær bemanning af det nye museum blevet obstrueret indtil videre. Igen ved egne midler har Shaikha Mai ansat en ung libanesisk kvinde Nadine Boksmati-Fattouh som leder af det nye museum. Nadine er uddannet arkæolog fra Cambridge og er et ret

*Lokale arbejdere i aktion.
Foto: EBL.*

Fra "The Grand Opening" d. 18. februar 2008 med Shaikha Mai på talerstolen og museets illuminerede facade i baggrunden. Foto: EBL.

kontroversielt valg i et mandsdomineret og privilegiebaseret samfund. Men et godt valg. Den nye leder har taget kampen op. På eget initiativ har hun åbnet museet for offentligheden efter at have ventet på en officiel accept heraf i flere uger efter den formelle åbning. Lige nu pågår magtkampen mellem Shaikha Mai og ministeren. Udfaldet af den afgør, om vi skal til Bahrain igen og fortsætte med et nyt projekt. □

